

POEK I.

Podnikání je u nás ovlivňováno

- Občanským a obchodním zákoníkem
- Živnostenským zákonem
- Daňovým systémem

Skriptu Podniková Ekonomika I.

Úvod do podnikového hospodářství

- Podnikové hospodářství je samostatnou součástí hospodářských věd. Tyto se obvykle člení na
  - o Národohospořádkou nauku
  - o Podnikohospodářskou nauku
- Vznik hospodářství je podmíněn omezeností statků a neomezeností našich potřeb
- **Platí princip racionality – ekonomický princip**
  - o Snažíme se dosáhnout cíle s vynaložením co nejmenších prostředků
  - o Lze vyjádřit pomocí dílčích principů maxima a minima a to jak v kvantitativním (objemovém) tak i v kvalitativním (hodnotovém) vyjádření
    - Kvantitativní vyjádření = princip produktivity
      - Princip maxima říká, že se svými výrobními faktory snažíme dosáhnout co největšího výnosu na statcích
      - Princip minima říká, že daný výnos ve statcích je nutno dosáhnout s co nejnížší spotřebou výrobních faktorů
    - Kvalitativní vyjádření = princip hospodárnosti
      - S danou spotřebou peněz je třeba dosáhnout co nejvyššího výnosu (princip maxima) nebo že daného výnosu je třeba dosáhnout s minimálním vynaložením peněz (princip minima)
  - o Tento princip se dá uplatnit de facto všude

Podnik a jeho podnikání

- Proces zhotovování statků a poskytování služeb uskutečňuje v organizovaných hospodářských jednotkách = samostatné hospodářské jednotky, které členíme na:
  - o Výrobní hospodářství - podniky
  - o Spotřební hospodářství
    - soukromé - rodiny
    - veřejné domácnosti – státní instituce, státní a polo-státní podniky, krajské úřady, nemocnice, neziskové organizace

Mezi veřejné domácnosti nepatří... česká pošta, základní škola, škoda auto, fin.úř. Zlín

- podnik, jako výrobní hospodářství, se obvykle charakterizuje jako plánovitě organizovaná..
- definice
  - o podnik je kombinací výrobních faktorů, prostřednictvím kterých hodlají jeho vlastníci dosáhnout určitých cílů
  - o Gutenberg
- podnik je vymezen obchodním zákoníkem jako soubor hmotných, nehmotných a osobních složek podnikání
- základní rozlišovací znaky podniku
  - o právní subjektivita
  - o majetková samostatnost
  - o majetková zodpovědnost – vyjadřuje právní vztah k majetku – kdo je za něj zodpovědný

- ekonomická samostatnost – efektivní zhodnocování zdrojů za účelem dosažení optimálních výstupů
- zápis do obchodního rejstříku
- organizační celistvost a jednotě vedená účetní evidence
- jiné znaky

FO je konkrétní osoba, vlastník, vystupuje vlastním jménem a nese plnou odpovědnost

PO není konkrétní osoba, je jí společnost nebo podnik

- podnik a hospodářský systém
  - systémově indiferentní podniky – faktory nezávislé na hospodářském systému
    - finanční rovnováha
    - ekonomický princip
    - ..
  - systémově podmíněné znaky – faktory závislé na hospodářském systému
    - tržní hospodářství (co není zakázáno je povoleno)
      - autonomní určování hospodářského plánu,
      - výtěžný princip,
      - princip soukromého vlastnictví
    - plánované hospodářství (co není povoleno je zakázáno)
      - princip orgánu
      - princip plnění plánu
      - princip společenského vlastnictví
- tabulka na str. (?)

Podstata podnikání

- podnikání můžeme vymezit jako soustavou činnost prováděnou samostatně podnikatelem vlastním jménem na vlastní zodpovědnost za účelem dosažení zisku (obchodní zákoník)
- podstatou podnikání je samostatné rozhodování o oboru podnikání, právní formě, umístění podniku, zp. Rozdělení hospodářského výsledku atd.
- hlavní předpoklady podnikání
  - svobodná a otevřená ekonomika – všichni mají stejné informace
  - právní záruky vlastnických práv – princip soukromého vlastnictví, podnikatel nechce mít svůj majetek vyvlastněn, pokud to není ve veřejném zájmu
  - stabilní podnikatelské prostředí pro realizaci dlouhodobých záměrů firmy
    - stabilita politického systému
    - daňový systém
    - vývoj makroekonomických veličin (inlace, kurz měny, nezaměstnanost)
- podnikatelská činnost je hybnou silou úspěšného rozvoje podniků v tržním hospodářství. Důležité aspekty.
  - Hledání a objevení ekonomických příležitostí
  - Rozdělování finančních zdrojů pro danou podnikatelskou aktivitu
  - Přebírání odpovědnosti za řízení podniku
- Základní rysy podnikání
  - Dosažení zisku jako přebytku výnosů nad náklady
  - Dosažení zisku pomocí uspokojování potřeb zákazníků
  - Potřeby zákazníků uspokojovány výrobky a službami prostřednictvím trhu, kde podnikatel musí čelit riziku, podnikatel musí sledovat takovou strategii a politiku, která by riziko snížila na přijatelnou úroveň
  - Na začátku podnikání vkládá do svého podniku kapitál – snaha podnikatele o zhodnocení kapitálu, který byl do podniku vložen

2.kapitola

Typologie podniku (rozčlenění podniků do určitých skupin)

Klasifikace podniků dle různých kritérií

- Podle velikosti – podle počtu zaměstnanců

- Mikro 1 – 9 zaměstnanců
- Malé méně než 100 zaměstnanců obrat menší 30mil
- Střední méně než 500 zaměstnanců obrat menší 100 mil
- Velké více než 500 zaměstnanců obrat vyšší 100mil
  - *Nové evropské kritéria*
    - počet zaměstnanců
    - obrat
    - hodnotu majetku
    - nezávislost

- Podle právní formy podnikání

- Podnikání FO
- Podnikání PO
- Podniky jednotlivce
- Obchodní společnosti
  - Osobní
  - Kapitálové
  - Smíšené (tabulka v otázkách EKMAN)
- Družstva
- Státní podniky
- Sdružování podniků, mezinárodní spolupráce

- Podle hospodářských odvětví

- Podle katalogu OKEČ
- Hospodářství je členěno do sektorů
  - Primární sektor – prvovýroba = statky přímo z přírody, zemědělství, těžba, rybolov
  - Sekundární sektor – druovýroba = statky vyprodukované prvovýrobou, např. strojírenstvím (textilní, potravinářský průmysl)
  - Terciální sektor – podniky služeb
  - Kvartální sektor – společnosti zabývající se vědou a výzkumem – inovační a vývojové centra, univerzity

- Podle druhu výkonu

- Podniky produkující hmotné statky
- Podniky produkující služby

- Podle způsobu zhotovování výkonů

- Podle výrobních principů
- Podle výrobních ...

- Podle převládajícího výrobního faktoru

- Pracovně intenzivní – podniky služeb, vysoký podíl mzdových nákladů
- Kapitálově intenzivní – podniky mají vysoký stav dlouhodobého hmotného majetku
- Materiálově intenzivní – spotřeba materiálu – chemičky, potravinářské podniky

- Podle závislosti na stanovišti

- Surovina - cementárna
- Energie – vodní/větrná elektrárna
- Pracovní síla
- Odbytu

- Podle pohyblivosti

- Zcela vázané na stanoviště
- Z části vázané na stanoviště
- Cestující podniky – cirkus, kolotoče, stavební podniky

Podnik jednotlivce

- Nejjednodušší formou je živnost
  - Soustavná činnost provozována samostatně vlastním jménem na vlastní odpovědnost za účelem dosažení zisku
- živnost není činnost advokátů, notářů, daň. Poradců, lékařů..
- podmínky pro získání živnostenského oprávnění
  - ...
- dělíme:
  - podle druhu činnosti
    - obchodní živnosti
    - výrobní živnosti
    - živnosti poskytující služby
  - podle vzniku práva k provozování živnosti
    - živnosti ohlašovací – právo provozovat živnost vzniká již dnem ohlášení na živnostenském úřadě
      - řemeslné
      - vázané – odborná způsobilost je stanovena pro každou živnost zvlášť (montáže, revize, opravy)
      - volné – odborná způsobilost není stanovena
    - živnosti koncesované – právo provozovat živnost ode dne nabytí právní moci rozhodnutí o udělení koncese – koncesní listina
      - vývoj, výroba, úpravy a prodej zbraní, hubení hmyzu..

Obchodní společnost

- jedna ze základních organizačně právních forem provozování podnikatelské činnosti
- společník – osoba, která se podílí na podnikání prostřednictvím obchodní společnosti
- dělení
  - osobní
    - zakládány a vlastněny dvěma nebo více osobami, nemusí se vytvářet rezervní fond
    - VOS
  - Smíšené
    - Komanditní společnost (otázky EKMAN)
  - Kapitálové
    - předpokládá se majetková účast společníků na podnikání, menší míra rizika podnikání
    - musí tvořit rezervní fond
    - AS
      - Asi od 15.století, ve Španělsku, Portugalsku, Francii, Nizozemí, Anglie
      - Akcie – cenný papír, se kterým jsou spojena práva akcionáře
      - Valná hromada, představenstvo, dozorčí rada
    - SRO
      - Asi od poloviny 19.století v Anglii (vznikaly v chudinských čtvrtích)
      - Společnost, jejíž základní kapitál je tvořen vklady společníků
      - Společníci ručí za závazky společnosti do výše splaceného ZK – musí mít zápis o zaplacení
      - Rezervní fond minimálně 10% ze základního kapitálu

- Družstva
  - Vznikly cca na začátku 20.století
  - Organizace, kterou vlastní a provozuje neuzavřené množství osob
  - Cílem není vytvářet zisk, ale dávat užitek svým členům
  - PO – má právní subjektivitu
  - Členská schůze, představenstvo, kontrolní komise

Proces stanovení cílů podniku

- Výsledkem jedné z etap tvorby podnikatelské strategie je tvorba podnikových cílů
  - Vrcholový strategický cíl podniku
    - vyjadřuje strategii, musí se mu podřítit ostatní cíle
    - jsou dva možné cíle
      - maximální zisk (klasický přístup)
      - dlouhodobá existence = maximalizace hodnoty podniku, i jedná se o dlouhodobý cíl, který se většinou skládá z menších cílů

klasifikace podnikových cílů

- základní členění cílů
  - monetární – dají se vyjádřit penězi
  - nemonetární – nedají se vyjádřit peněz
- obsah cílů
  - ekonomický obsah
    - výkonové – kvantitativní vyjádření výrobního procesu
    - finanční – zobrazení finanční situace podniku
    - výsledkové
  - sociální obsah – vychází z faktu, že podnik je sociální jednotka složená z pracovníků, ale také je to..
    - cíle interní, orientované na zaměstnance – mzda, pracovní podmínky, vzdělávání..
    - cíle externí, orientované na společnost – to, co by měl podnik plnit ve vztahu k veřejnosti
- hierarchie cílů
  - vrcholový/strategický cíl (5let)
    - základní/taktické cíle – doplňková funkce, podporují vrcholový cíl (3roky)
      - pomocné/operativní cíle – podporují základní cíle (1rok)
- časová dimenze cílů
  - dlouhodobé
  - střednědobé
  - krátkodobé
- vztahy mezi cíli
  - identické cíle = vzájemně si neodporují, mají stejný vliv na strategický cíl, nejsou si konkurenční
  - komplementární cíle = vzájemně se doplňují
  - konkurenční cíle = protichůdně ovlivňují vrcholový cíl
  - indiferentní cíle = cíle, které se vzájemně vůbec neovlivňují

Okolí podniku

- podnik nikdy neexistuje sám a izolovaně, vždy je ve spojení s okolím, které ho ovlivňuje
- okolí
  - je všechno to, co je za hranicemi podniku
  - jde o nějaký svazek sil, které ovlivňují chování podniku
- členění okolí na hmotné a nehmotné prvky
  - geografické okolí – hmotné, ovlivňuje umístění podniku a jeho logistiku
  - sociální okolí – nehmotné, cílem podniku by neměl být jen zisk ale také dopad podnikání na veřejnost
  - politické okolí – má vliv na podnikání jako celek (politická situace, daňový systém atd.)

- o právní okolí
- o ekonomické okolí – zásadní význam, z tohoto hlediska získává podnik výrobní faktory a kapitál, podnik je ovlivněn celkovou hospodářskou situací země a její dynamikou. Jde zejména o tyto faktory:
  - dostupnost a ceny výrobních faktorů
  - daňová zátěž podniku – daň z příjmu
  - hospodářský růst, měnový a devizový vývoj
- o ekologické okolí – na jedné straně vytváří podnikání řadu bariér, na druhé straně dává podnikům mnoho šancí
- o technologické okolí
- o etické okolí – zabývá se tím, co je a co není dobré a jaké postoje by měl člověk/instituce zastávat
- o kulturně historické okolí – nehmotný prvek, podnik při vývozu musí analyzovat např. kulturní a historické pozadí
- prvky přímého okolí
  - o zákazníci – ovlivňují existenci podniku, zaměření činnosti a rozsah výroby a objem prodeje výrobků
  - o dodavatelé – ovlivňují náklady podniku, respektive jeho schopnost reagovat na tržní změny
  - o věřitelé – banky, peněžní ústavy, odběratelé či finanční trh mají výrazný vliv na finanční situaci
  - o konkurenti – skuteční a potencionální
  - o trh práce – možnost získání pracovníků s potřebnou kvalifikací
- prvky nepřímého okolí
  - o politické faktory
  - o ekonomické faktory
  - o ..
  - o Internacionalizace, globalizace, humanizace, akcelerace

PODNIKOVÉ VÝROBNÍ FAKTORY

Výrobní faktory v transformačním procesu podniku

- Transformační proces = proces přeměny vstupů na výstupy
- Hodnotový tok v transformačním procesu (ve skriptech)
  - o Probíhá ve dvou sférách – sféra produktová/naturální a ve sféře finanční
  - o Množství prostředků (zdrojů) v naturální podobě, které podnikem od jejich pořízení po odbytu protékají, odpovídá hodnotový tok peněžních prostředků, které jako výsledek odbytu do podniku proudí a z podniku odcházejí
- Členění výrobních faktorů v transformačním procesu – členíme ze dvou pohledů
  - o Národního hospodářství – práce, půda, kapitál
  - o Podnikového hospodářství
    - Vzájemné vztahy, které vznikají uvnitř podniku při detailnějším rozčlenění faktorů podle jejich působení ve výrobním procesu
      - Elementární – konkrétní práce a podnikové prostředky – podle výroby nejdůležitější
        - o Spotřebovávané – jsou přímé nebo nepřímé, vkládány do výroby opakovaně a spotřebují se najednou
        - o Potenciální – jsou buď aktivní, nebo pasivní podle role ve výrobním procesu, opotřebovávají se postupně
      - Dispozitivní – řídicí práce a její jednotlivé složky – špice hierarchie
      - Doplnkové – vztah k podniku k státu, bankám, pojišťovnám

Majetková a kapitálová struktura podniku

- Majetek představuje soubor hmotného a nehmotného majetku, který podnik vlastní – co podnik vlastní
  - o Jde o souhrn všech věcí, peněz a pohledávek, které patří podniku
  - o Majetková struktura dává přehled o majetku, tvoří ji především dvě formy majetku
    - Dlouhodobý neoběžný
    - Oběžný majetek
    - Časové rozlišení
- Kapitál představuje zdroj, ze kterého podnikatel nabyl příslušný majetek – komu patří

Dlouhodobý neoběžný majetek

- Je v podniku po dobu delší než 1rok a není získáván za účelem dalšího prodeje
- Má charakteristické rysy = Stálost, Dlouhodobost, Postupná spotřeba, Stanovení výše jeho ceny
- Tři skupiny
  - o Hmotný – musí se odepisovat a jeho cena je minimálně 40 000Kč
    - Movitý – lze jej přemísťovat, stroje, výrobní zařízení
    - Nemovitý – nelze s ním hýbat – budovy, pozemky
    - Oceňování dlouhodobého hmotného majetku
      - Pořizovací cena (kupní cena + cena nákladů)
      - Cena ve vlastních nákladech – v případě, že podnik si zhotovil sám majetek
      - Reprodukční pořizovací cena
      - Zůstatková cena – vyjadřuje část pořizovací ceny, která se ještě nepřenesla do nákladů výroby (pomocí odpisů) a vyjadřuje míru opotřebení
        - o fyzické opotřebení - můžeme vypočítat několika metodami
        - o opotřebení důsledkem nečinnosti
  - o Nehmotný – patenty, licence, know-how, software, autorská práva, goodwill
  - o Finanční - cenné papíry, kolky, finanční účasti

Oběžný majetek

- Takový majetek, který v podniku obíhá a je v podniku po dobu kratší než 1 rok
- Zahrnuje hodnotu
  - o Různých druhů zásob
  - o Rozpracované a nedokončené výroby
  - o Hotových výrobků v podobě zásoby hotových výrobků na skladě
  - o Zboží na cestě
  - o Peněžních prostředků v pokladně a na účtu podniku
- Ekonomická podstata OM
- Koloběh a obrat OM
  - o Proces přeměn, při kterém jednotlivé části OM procházejí jednotlivými fázemi ve sféře výroby a oběhu a znovu se vracejí do východiskové fáze
- Ukazatele využití oběžného majetku
  - o Míru využití OM charakterizuje soustava ukazatelů, ze kterých se v praxi používají zejména tyto:
    - Doba obratu OM – doba, za kterou OM po vložení do výroby projde jednotlivými fázemi koloběhu až do opětovného návratu do výroby
      - Čím kratší doba, tím lépe
      - $Do = R/OM = d/tržby$
    - Rychlost obratu OM – udává počet obrátek OM, čím více tím lépe
      - $Ro = R/OM = d/Do$
    - Koeficient vázanosti oběžného majetku – míra využití, kolik korun OM připadá na 1kč tržeb
    - Rentabilita OM

- Rom = čistý zisk / stav OM

Kapitál podniku

Vymezení pojmu kapitál

- Jsou to peníze, které přinášejí další peníze
- Kapitál je vše, co vkládáme do výroby, aby vznikly větší hodnoty
  - o Účelovost vložených prostředků
  - o Snaha dosáhnout zisk
- Vlastnosti kapitálu
  - o Kapitál je omezený, vzácný a má svou cenu.
    - Úrok – cena kapitálu vloženého do banky nebo jiné finanční instituce
    - Zisk – cena kapitálu, kterou očekává vlastník při aktivním podnikání
  - o Kapitál může být
    - Vlastní x cizí
    - Finanční x reálný
  - o Můžeme jej kumulovat/hromadit

Kapitálová struktura podniku

- Celková velikost podnikového kapitálu závisí na mnoha okolnostech
  - o Velikost podniku
  - o Stupni mechanizace, automatizace a robotizace
  - o Rychlost obratu kapitálu
  - o Organizaci odbytu
- Podnik by měl mít tolik kapitálu, kolik potřebuje
  - o Má-li víc kapitálu, který je nevyužitý = překapitalizování
  - o Má-li méně kapitálu a tento fakt způsobuje problémy ve výrobě = odkapitalizování

Kapitál

- Vlastní – kapitál, který patří majiteli, je hlavním nositelem podnikatelského rizika, jeho podíl na celkovém kapitálu je ukazatelem finanční jistoty podniku
  - o Základní kapitál – tvoře peněžními i nepeněžními vklady, může být zvýšen nebo snížen
  - o Kapitálové fondy – hlavní část je tvořena emisním ážiem (rozdíl mezi tržní a nominální cenou akcie)
  - o Fondy ze zisku (rezervní fond) – vytváří se přímo ze zákona
  - o Nerozdělený zisk
- Cizí
  - o Jde o dluh podniku, který musí být splacen. Podle doby, za kterou má být splacen dělíme tento druh na krátkodobý – splatnost do 1roku, nebo dlouhodobé – doba splatnosti delší než 1 rok
  - o Podnik používá cizí kapitál protože:
    - Nedisponuje finančními nebo nepeněžními prostředky
    - Přechodně nedisponuje potřebným kapitálem
    - Poskytovateli cizího kapitálu nevznikají žádná práva v přímém řízení podniku
    - Cizí kapitál je většinou levnější než kapitál vlastní – jeho použití zvyšuje rentabilitu podniku
      - Toto je způsobeno daňovým efektem, protože je možné snížit zisk před zdaněním
  - o Negativa použití CK
    - Zvyšuje zadluženost podniku a tím snižuje jeho finanční stabilitu
    - Každý další dluh je dražší
    - Vysoký podíl cizího kapitálu omezuje jednání managementu
- Časové rozlišení
  - o Výdaje a výnosy příštích období

Poměr mezi vlastním a cizím kapitálem závisí na:

- Odvětví, ve kterém podnik pracuje
- Strukturu majetku – čím vyšší podíl dlouhodobého majetku, tím vyšší podíl VK
- Subjektivním postoji podnikatele nebo manažerů
- Úrokové míře bank, která závisí na politice
- Výnosnost podniku
- Stabilita tržeb a zisku

Optimalizace kapitálové struktury podniku

- Jedná se o vytvoření struktury kapitálu tak, aby respektovala potřeby podniku a náklady na celkový kapitál WACC byly nejnižší

$$R = CK/K * r_{ck} * (1-T) + VK / K * r_{vk}$$

- o r – náklady na celkový kapitál
- o r_{ck} – náklady na CK (úroková míra)
- o r_{vk} – náklady na VK
- o T – výše daně = 0,28

Kapitálová struktura

- Finanční páka
  - o Vliv finanční páky – růst zadlužení podniku je výhodný, když úroková míra závazků je nižší než ziskovost aktiv – využití CK přinese podniku více, než jsou náklady na něj – použití CK vede ke zvýšení ziskovosti VK
- Daňový štít
  - o Při použití CK působí tzv. daňový štít, což je snížení základu daně z příjmu v důsledku zvýšení nákladů z CK – úroku

Horizontální pravidla financování

- Zlaté bankovní pravidlo
  - o Zásady likvidity bank vyžaduje, aby poskytnuté úvěry co do objemu a splatnosti odpovídaly prostředkům, které má banka k dispozici
- Zlaté pravidlo financování
  - o Říká, že dlouhodobě investice se nesmí financovat krátkodobými prostředky
- Zlaté pravidlo vyrovnávání rizika
  - o Určuje, že vlastní zdroje mají být pokud možno větší než cizí zdroje

Podnikové řízení

- Plánuje kombinaci lidské pracovní síly s dlouhodobým majetkem a materiálem
- Vrcholným úkolem podnikového řízení je určování konkrétních podnikových cílů, jejichž prostřednictvím má být dosažen konečný cíl
- Řídící rozhodnutí
  - o Všechna rozhodnutí, která se vztahují na základní funkce dispozičního faktoru
  - o Má velký význam pro majetkovou a výnosovost situaci
  - o Je orientováno na podnik jako celek
  - o Nelze je převést na podřízená místa
- Cílová funkce
  - o Slouží na formulaci cílové funkce
- Rozhodnutí o prostředcích
  - o Rozhodnutí o tom, jaké prostředky má podnik zvolit na dosažení cílů
- Nástroje řízení

- Čistě motivační
  - Nemateriálně direktivní
  - Nemateriálně nedirektivní
- Objektivně hodnotitelné
  - Materiálně direktivní
  - Materiálně nedirektivní
- Principy řízení
  - Principy pro delegování pravomoci
  - Principy které jsou orientované na cíle a výsledky

Plánování, rozhodování, kontrola

www.euroekonom.sk